

فقیه و محدث تهرانی شیعه که حافظ یکصد هزار حدیث مستند شد

شیخ کلینی مشهورترین دانشمند و فقیه و محدث شیعه در نیمه اول قرن چهارم هجری قمری است که حوالی تهران امروزی متولد شد.

شیخ کلینی مشهورترین دانشمند و فقیه و محدث شیعه در نیمه اول قرن چهارم هجری قمری است که حوالی تهران امروزی متولد شد.

محل تولد وی روستای کلین از روستاهای قدیمی پیرامون تهران در 38 کیلومتری شهر ری و نزدیک حسن آباد قم بوده و به همین دلیل هم به رازی یعنی منسوی به ری هم خوانده می شود. ابوجعفر کلینی در کودکی نزد پدر و دائی خود علوم اسلامی را فرا گرفت و سپس با منابع رجالی و حدیثی آشنا شد و بعد از آن برای کسب علم و دانش به شهر ری رفت.

شیخ کلینی مشهورترین دانشمند و فقیه و محدث شیعه در نیمه اول قرن چهارم هجری قمری است که حوالی تهران امروزی متولد شد.

شیخ ابوجعفر محمد بن یعقوب بن اسحاق رازی معروف به کلینی، شیخ کلینی، ثقه الاسلام کلینی به سال 285 هجری قمری و مطابق با 249 شمسی در زمان امام حسن عسگری (ع) در حوالی تهران متولد شد.

محل تولد وی روستای کلین از روستاهای قدیمی پیرامون تهران در 38 کیلومتری شهر ری و نزدیک حسن آباد قم بوده و به همین دلیل هم به رازی یعنی منسوی به ری هم خوانده می شود.

ابوجعفر کلینی در کودکی نزد پدر و دائی خود علوم اسلامی را فرا گرفت و سپس با منابع رجالی و حدیثی آشنا شد و بعد از آن برای کسب علم و دانش به شهر ری رفت.

شیخ کلینی در ری، قم، بغداد، کوفه و دیگر ممالک اسلامی در نیمه دوم سده سوم هجری دانشمندان بزرگ، فقها و محدثان بسیاری را ملاقات کرد و از آنان به اجازاتی دریافت کرد.

اساتید بزرگی همچون احمد بن محمد بن عاصم کوفی، حسن بن فضل بن زید یمانی، محمد بن حسن صفار، سهل بن زیاد آدمی رازی، محمد بن حسن طایی، محمد بن اسماعیل نیشابوری، احمد بن مهران، احمد بن ادريس قمی، عبدالله بن جعفر حمیزی به او علوم فقه و حدیث و رجال و سایر علوم اسلامی را آموختند.

شیخ کلینی کتابهایی نگاشته که از آن میان می توان به الکافی، الرجال، الرد علی القرامطه، رسائل الائمه علیهم السلام و یک مجموعه شعر که مشتمل بر اشعار و قصایدی است که شعرا در مناقب و فضائل اهل بیت (ع) سروده اند.

ثقه الاسلام کلینی همچنین شاگردان بسیاری نیز تربیت کرد که امروزه بسیاری از فقها و محدثین بنام و مشهور شیعه از شاگردان وی به حساب می آیند.

از شاگردان وی می توان به ابن ابی رافع صمیری، احمد بن احمد کاتب کوفی، احمد بن علی بن سعید کوفی، ابوغالب احمد بن رازی، جعفر بن محمد بن قولوبه قمی، علی بن محمد بن موسی دقاق، محمد بن ابراهیم نعمانی معروف به ابن ابی زینب، محمد بن احمد صفوانی، محمد بن احمد سنانی زاهری مقیم ری، محمد بن علی ماجیلویه، محمد بن محمد عصام کلینی و هارون بن موسی اشاره کرد.

شیخ ابوجعفر محمد بن یعقوب بن اسحاق رازی معروف به شیخ کلینی و یا ثقه الاسلام کلینی در سال 328 قمری مطابق با 319 هجری شمسی روزی که مصادف با مبداء غیبت امام زمان (عج) بود در سن 70 سالگی در بغداد در گذشت.

یکی از بزرگان شهر بغداد به نام ابوقیراط محمد بن جعفر حسنی بر پیکر پاکش نماز خواند و او را در باب الکوفه در ناحیه شرقی رود دجله کنار پل قدیم بغداد به خاک سپردند که امروزه مزارش زیارتگاه مسلمانان است.

شیخ کلینی از محضر اساتید برجسته ای که هر یک در عصر خود از نوابغ روزگار بشمار می رفتند کسب فیض نموده است که

برخی از آنها عبارتند از:

- 1- احمد بن محمد بن عاصم کوفی.
- 2- حسن بن فضل بن زید یمانی.
- 3- محمد بن حسن صفار .
- 4- سهل بن زیاد آدمی رازی .
- 5- محمد بن حسن طایی .
- 6- محمد بن اسماعیل نیشابوری .
- 7- احمد بن مهران .
- 8- احمد بن ادريس قمی .
- 9- عبدالله بن جعفر حمیری.

همچنین بسیاری از فقها و محدثین بنام شیعه که مشاهیر علمای ما بوده اند از جمله شاگردان کلینی به شمار می روند:

- 1- ابن ابی رافع صمیری.
- 2- احمد بن احمد کاتب کوفی.
- 3- احمد بن علی بن سعید کوفی.
- 4- ابو غالب احمد بن زراری .
- 5- جعفر بن محمد بن قولویه قمی.
- 6- علی بن محمد بن موسی دقاق.
- 7- محمد بن ابراهیم نعمانی معروف به ابن ابی زینب.
- 8- محمد بن احمد صفوانی.
- 9- محمد بن احمد سنانی زاهری مقیم ری.
- 10- محمد بن علی ما جیلویه .
- 11- محمد بن محمد بن عصام کلینی.
- 12- هارون ابن موسی.

مهمترین و بزرگترین تالیف شیخ کلینی بدون شک اصول کافی است که باعظمت ترین کتب شیعه نیز می باشد اما تالیفات دیگر کلینی نیز قابل توجه و مورد مراجعه محدثان و فقها در اعصار مختلف بوده اند که از جمله آنها می توان به کتب زیر اشاره کرد.

- 1- کتاب رجال
- 2- کتاب رد بر قرامطه
- 3- کتاب رسایل ائمه علیهم السلام
- 4- کتاب تعبیر الرویا
- 5- مجموعه شعر، مشتمل بر قصایدی که شعرا در مناقب و فضایل اهل بیت عصمت و طهارت علیه السلام سروده اند.
- 6- کتاب کافی (کتاب با عظمت کافی که مهمترین اثر کلینی و بلکه جامعه شیعه است مشتمل بر سه بخش است:

الف : اصول کافی

ب : فروع کافی

ج : روضه کافی) کتاب اصول کافی دارای 16199 حدیث از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و ائمه اطهار علیه السلام بوده و مشتمل بر سی کتاب است.

معروف ترین تألیفات کلینی کتاب با عظمت و گرانقدر و نفیس (کافی) است. جمله ای است منسوب به امام زمان (عج) که فرمود: (الکافی کاف لشیعتنا) کافی شیعیان ما را کفایت می کند. کافی نخستین کتاب از کتب اربعه است سه کتاب دیگر عبارتند از:

1- من لا یحضره الفقیه از شیخ صدوق

2- تهذیب از شیخ طوسی.

3- استبصار از شیخ طوسی.

این چهار کتاب از یازده قرن پیش تا کنون ماخذ کتب فقه و حدیث ما و مرجع محدثین و مستند مجتهدین بزرگ شیعه امامیه در استنباط احکام شرعی می باشند.

گفتار بزرگان درباره کلینی

1- نجاشی می گوید: او در زمان خود، شیخ و پیشوای شیعه در شهر ری بود و حدیث را از همه بیشتر ضبط کرده و بیشتر از همه مورد اعتماد است.

- 2- ابن طاووس می گوید: توثیق و امانت شیخ کلینی مورد اتفاق همگان است.
- 3- ابن اثیر می گوید: او به فرقه امامیه در قرن سوم، زندگی تازه ای بخشید و عالم بزرگ و فاضل مشهور در آن مذهب است.
- 4- ابن حجر عسقلانی می گوید: کلینی از روسا و فضلاء شیعه در ایام مقتدر عباسی است.
- 5- محمد تقی مجلسی می گوید: حق این است که در میان علما شیعه مانند کلینی نیامده است و هر کس در اخبار و ترتیب کتاب او دقت کند، در می یابد که از جانب خداوند مورد تایید بوده است.

هجرت :

عصر کلینی را باید (عصر حدیث) نامید. نهضتی که برای یافتن، شنیدن و نوشتن احادیث و روایات آغاز شده بود، سراسر ممالک اسلامی را فراگرفته بود. کلینی را می توان یکی از تشنگان پاک باخته علم حدیث به شمار آورد.

کلینی با شناخت عصر خود و موقعیت زمانی و پی بردن به این مساله که این عصر گذرگاه تشیع است و اگر احادیث و روایات از این بحران بگذرند برای همیشه تشیع می تواند سالم و به دور از التقاط و انحراف مسیر خود را ادامه دهد. شهر ری را که تازه دستداران مکتب علوی در آن به قدرت رسیده بودند، با همه زیباییها و جاذبه هایش رها کرده و به سوی قم، شهر محدثان و راویان، هجرت نمود، گرچه قم مرکز تشیع بشمار می رفت و جویندگان کلام اهل بیت علیه السلام را سیراب می کرد اما عطش سیری ناپذیر کلینی به زمزم زلال نور این خاندان او را بر آن داشت تا آن دیار مقدس و حرم منور را به امید یافتن روایات و احادیث ناشنیده ترک کند.

از این رو هجرت را آغاز نمود و قم را با تمام ارزشهایش به قصد شهرها و روستاهای دیگر ترک کرد کلینی روستاها و شهرهای بیشماری را پشت سر نهاد و هر جا محدث یا راوی حدیثی را می یافت که حدیثی از اهل بیت را در نزد خویش داشت در مقابلش زانوی ادب می زد و پس از مدتی باز کوله بار عشق و صفایش را بر دوش می گرفت و راهی دیاری دیگر می شد.

کوفه یکی از شهرهایی بود که کلینی به آن قدم نهاد، در آن زمان کوفه یکی از مراکز بزرگ علمی بشمار می رفت کوفه شهری بود که (ابن عقده) در آن حضور داشت او در حفظ کردن احادیث شهره آفاق بود و بسیاری از شیفتگان علم حدیث را به این شهر بزرگ می کشاند.

کلینی حافظ یکصد هزار حدیث

او یکصد هزار حدیث را با سند در خاطر داشت و کتابهای بسیاری را به رشته تحریر در آورده یکی از ارزنده ترین آثارش، (رجال ابن عقده) است. در این کتاب ابن عقده شاگردان امام صادق علیه السلام را که حدود 4000 نفر بوده اند نام برده و روایات بسیاری را نیز از حضرت امام صادق علیه السلام نقل کرده است.

این کتاب تا زمان شیخ طوسی وجود داشته و متأسفانه پس از آن این کتاب ارزشمند به سرنوشت برخی دیگر از میراث فرهنگی اهل بیت علیه السلام گرفتار شده است.

ثقه الاسلام کلینی پس از کسب فیض از دهها استاد و محدث در روستاها و شهرهای آن زمان سرانجام به بغداد رسید. مدت مسافرت کلینی به درستی معلوم نیست. اما در این شکی نیست که در طول مسافرتها چنان علم و فضل خود را به نمایش گذاشت و تصویری از یک عالم شیعه حقیقی در اذهان مردم هر دیار مجسم ساخت که وقتی به بغداد پای نهاد فردی گمنام نبود.

به جرات می توان گفت که کلینی نام آورترین و بلند آوازه ترین اندیشمند عصر خود بود. عصری که اوج تلاش محدثین و علمای بزرگ و حتی نواب خاص امام قائم علیه السلام می باشد. ثقه الاسلام شیخ محمد کلینی با چهار سفیر و نماینده خاص حضرت امام زمان علیه السلام که در طول غیبت صغری 69 سال رابط بین آن حضرت و شیعیان بودند، هم عصر بود.

کلینی مورد احترام شیعه و سنی

با اینکه آن چهار تن از فقها و محدثین بزرگ شیعه بودند و شیعیان آنها را به جلالت قدر می شناختند مع الوصف کلینی مشهورترین شخصیت عالی مقامی بود که در آن زمان میان شیعه و سنی با احترام می زیست و به طور آشکار به ترویج مذهب حق و نشر فضایل اهل بیت عصمت و طهارت علیه السلام همت می گماشت عموم طبقات او را به راستی و درستی گفتار و کردار و احاطه کامل بر احادیث و اخبار می ستودند.

سیمای مردان خدا که پس از تحمل رنجها و مشقت ها امانتی را که از جانب خداوند به آنان سپرده است، سالم به منزل می

رسانند، دیدنی است. خدا در دیدگان چنین انسانهایی موج می زند و سبکبالی وصف ناپذیری به آنها روی می دهد. آنان در آن حالات روحانی در شوق دیدار دوست لحظه شماری می کنند. کلینی در حالی که بیش از 70 سال از عمرش می گذشت و پس از 20 سال تلاش در تدوین کتاب کافی و تحمل رنجها، غربتها و مشقت ها... اینک در آستانه ملاقات با خدا نفس راحتی می کشید و آرامشی احساس می نمود، آرامشی که نشان از ایثار و خودگذشتگی و ادای تکلیف او داشت.

سال 329 هجری قمری سالی است که سال (تناثر نجوم) نام گرفته است سال فرو ریختن ستاره هاست سالی که آسمان علم این دنیای خاکی بی ستاره ماند. آری در این سال رادمرد بزرگ عالم تشیع در ماه شعبان جهان فانی را وداع کرد.

به گزارش مهر دانشمند نامی بغداد (ابو قیراط) بر بیکر پاکش نماز خواند، شیعیان با دلی پرانده و با احترام خاصی آن مرد خدا را در (باب کوفه) بغداد به خاک سپردند. در این سال با رحلت آخرین نایب امام قائم (علی بن محمد سمري) غیبت کبری آن حضرت نیز آغاز گردید.